

Анонимизиран текст

C-435/23 - 1

Дело C-435/23

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

13 юли 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Окръжен съд Смолян (България)

Дата на акта за преюдициално запитване:

12 юли 2023 г.

Жалбоподател във въззивното и ответник в първоинстанционното производство:

Главна дирекция „Гранична полиция“ към Министерство на вътрешните работи

Ответник във въззивното и ищец в първоинстанционното производство:

ВО

C-435/23 - 1

ОПРЕДЕЛЕНИЕ № 282

гр. Смолян, 12.07.2023 г.

[OMISSIS] СМОЛЯНСКИЯТ ОКРЪЖЕН СЪД , [OMISSIS] [състав на съда] [OMISSIS] като разгледа [OMISSIS] гр.д. № 193 по описа за 2023 година, за да се произнесе, взе предвид следното:

[OMISSIS] Настоящото дело е образувано по допустимата въззивна жалба [OMISSIS] на Главна дирекция „Гранична полиция“ към Министерството на вътрешните работи – гр. София [OMISSIS], против решение № 100/07.03.2023 г. по гр. дело № 1015/22 на Смолянския районен съд.

Жалбоподателят иска отмяната на решението и отхвърляне [на] исковете на ВО, както и да му бъдат присъдени направените по делото разноски за двете инстанции.

С писмен отговор [OMISSIS] въззиваемият ВО [OMISSIS] оспорва жалбата и предлага решението да бъде потвърдено.

С допълнителна молба към отговора на въззивната жалба ищецът възвиваем ВО [OMISSIS] моли въззивния съд, чието решение не подлежи на обжалване, да отправи преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз по шест въпроса.

Настоящият съдебен състав счита, че въпросите следва да бъдат преформулирани и сведени до два въпроса, по които да се отправи преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз, както следва:

СТРАНИ ПО ГЛАВНОТО ПРОИЗВОДСТВО И ТЕХНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ

Ищец ВО,

[OMISSIS] Отвeтник ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЯ“ към Министерство на вътрешните работи на Република България [OMISSIS] [списък на използваните съкращения] [OMISSIS]

ПРЕДМЕТ НА ГЛАВНОТО ПРОИЗВОДСТВО

- 1 Горното въззивно гражданско дело е образувано по постъпила в Смолянския окръжен съд допустима въззивна жалба от Главна дирекция „Гранична полиция“ към Министерството на вътрешните работи на Република България, [OMISSIS] подадена на 15.03.2023 г., против Решение № 100 от 7 март 2023 г. по гражданско дело № 1015/2023 г. на Смолянския районен съд - **ECLI:BG:RC544:2023:20220101015.001**.
- 2 С последното решение Смолянският районен съд осъжда Главна дирекция „Гранична полиция“ към Министерството на вътрешните работи (МВР) да заплати на ВО следните суми: 1 886,10 лв. неизплатено възнаграждение за положения от ищеца нощен труд, при сумирано изчисляване на работното време с превръщане на ношните часове в дневни с коефициент, равен на отношението между нормалната продължителност на дневното и ношното работно време, за периода от 11.10.2019 г. до 30.09.2022 г., ведно със съответни лихви; 205,80 лв. равностойност на безплатна предпазна храна и ободряващи напитки за 12-часови дежурства за периода 17.08.2019 г.— 01.08.2020 г. със съответни лихви; както и разноски по делото.
- 3 Производството пред първоинстанционния Смолянски районен съд е образувано по искове на ВО за осъждане на Главна дирекция „Гранична полиция“ към Министерството на вътрешните работи да му заплати първата

сума като неизплатено възнаграждение за положен нощен труд, при сумирано изчисляване на работното време с превръщане на нощните часове в дневни с коефициент 1,143, равен на отношението между нормалната продължителност на дневното и нощното работно време, за периода от 11.10.2019 г. до 30.09.2022 г., ведно с лихви; както и други искове – за левовата равностойност на полагащи му се безплатна храна и ободряващи напитки; плюс съответните лихви за забава.

- 4 Ищецът твърди, че е служител в системата на Министерството на вътрешните работи в Регионална Дирекция „Гранична полиция“ Смолян (РДГП Смолян), в граничен полицейски участък гр. Златоград, където заема длъжността „старши полицай“.
- 5 Същият изпълнява служебните си задължения на смени, всяка от които с продължителност от 12 часа, съгласно месечни графици, при сумирано отчитане на работното време.
- 6 Твърди, че положените от него часове нощен труд не са преобразувани в дневен при изплащането на полагащото му се възнаграждение, а също така не е ползвал и компенсация във вид на почивка.
- 7 Ищецът счита, че е налице празнота в специалния Закон за Министерството на вътрешните работи (ЗМВР), чл. 187, както и в наредбите по прилагането му след 2014 г., затова следва да се приложи субсидиарно чл. 9, ал. 2 от Наредбата за структурата и организацията на работната заплата, каквато разпоредба е имало и в чл. 31, ал. 2 от Наредба № 8121з-407 от 2014 г., издадена въз основа на чл. 187, ал. 9 ЗМВР.
- 8 Според тази разпоредба при сумирано отчитане на отработеното време общият брой часове положен труд между 22,00 и 6,00 ч. за отчетния период да се умножава по 0,143, а полученото число да се сумира с общия брой отработени часове за отчетния период.
- 9 В исковата молба се поддържа, че лишаването на ищеца от тези допълнителни възнаграждения за нощен труд би го поставило в неравностойно положение спрямо останалите държавни служители и служителите по трудово правоотношение, които получават такива допълнителни възнаграждения, съгласно чл. 67 ал. 7 т. 1 от ЗДСл и чл. 261 от КТ.
- 10 Ответникът оспорва иска, като счита, че в ЗМВР няма празнота и затова няма и препащаща норма, която да даде основание да се прилагат субсидиарно както разпоредбите на Кодекса на труда (КТ), така и издадените въз основа на кодекса подзаконовни нормативни актове, в това число и Наредбата за структурата и организацията на работната заплата (НСОРЗ).

- 11 Изтъква, че ЗМВР е специален нормативен акт, регламентиращ статута на служителите, работещи в същото министерство, затова обосновава различен метод на правно регулиране на работното време, трудовото възнаграждение и други.
- 12 Така с оглед предвидената в чл. 187 ЗМВР еднаква нормална продължителност на часовете дневен и нощен труд, в него и в подзаконовите му актове не е налице празнота.
- 13 Сочи още, че е платил на ищеца предвиденото допълнително възнаграждение за нощен труд.
- 14 Първоинстанционният съд уважава иска, като приема, че следва субсидиарно да се приложи чл. 9, ал. 2 НСОПЗ заради празнотата в закона; както и защото иначе би се стигнало до недопустимо различно третиране на държавните служители в МВР, полагащи нощен труд и на смени при сумирано изчисляване на работното време - те биха били в неравностойно положение както спрямо останалите държавни служители, така и спрямо служителите и работниците по трудово правоотношение, за които са приложими общите разпоредби на КТ и НСОПЗ.
- 15 Счита, че в същия смисъл е и даденият от Съда на Европейския съюз отговор на поставения преюдициален въпрос от РС Луковит по дело С-262/2020.
- 16 Възражението на ответника, че е платил на ищеца нощния труд, намира за неоснователно, тъй като разпоредбите на чл. 8 и чл. 9 от НСОПЗ се прилагат едновременно — при сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент 1,143 и за същите тези нощни часове се заплаща допълнително трудово възнаграждение за нощен труд, което тогава е в размер на 0,25 лв. за всеки час (ставката по чл. 8 НСОПЗ). Позовава се на решение № 14/27.03.2012 г. [OMISSIS] на Върховния касационен съд [OMISSIS].
- 17 Във въззивната жалба на Главна дирекция „Гранична полиция“ се развива оплакване срещу извода на съда, че е налице празнота в специалния ЗМВР и издадените въз основа на него наредби, поради което субсидиарно прилага общото трудово законодателство, и в частност чл. 9, ал. 2 НСОПЗ, приемайки, че в противен случай би се поставил държавният служител в МВР в неравностойно положение спрямо работещите по трудови правоотношения.
- 18 Поддържа становище, че различието на двете правни уредби е пряко обусловено от значимостта на обществените отношения, с които е свързано изпълнението на специфичните функции на служителите по чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР.

- 19 Тази специфика обуславя и редица различия по отношение обема на полагания труд, които обаче не обосновават извод за дискриминационно третиране на конкретната категория служители, защото, адекватно на по-неблагоприятните условия, завишени изисквания и ограничения при полагане на труд, в сравнение с работещите по трудови правоотношения лица и другите държавни служители, за служителите в ЗМВР са предвидени редица компенсационни механизми, допълнителни материални стимули и нематериални блага, от каквито нито работещите по трудови правоотношения, включително и тези в системата на МВР, нито останалите държавни служители се ползват — например по-високо заплащане и по-висока степен на социална закрила, намиращи изражение в компенсирането на извънредния труд, почивките, отпуските и други придобивки.
- 20 Поддържа се в жалбата, че това тълкуване е изцяло в съответствие с изложените съображения и направените изводи в Решение от 24.02.2022 г. на Съда на Европейския съюз по дело C-262/2020.
- 21 Счита още, че няма празнота в правото, защото уредбата на материята в ЗМВР е изчерпателна; в наредбите по чл. 187, ал. 9 от ЗМВР няма предвидено основание за превръщане на нощния труд в дневен, защото са обусловени от предвидената в чл. 187, ал. 1 и ал. 3 от ЗМВР еднаква нормална продължителност на часовете дневен и нощен труд.
- 22 С писмен отговор [OMISSIS] въззиваемият ВО оспорва въззивната жалба и изтъква, че ако жалбата се уважи, ще се стигне до дискриминирането му.
- 23 Сочи, че междувременно е постановено Тълкувателно решение [OMISSIS] на Общото събрание на Гражданската колегия (ОСГК) на Върховния касационен съд (ВКС) по тълкувателно дело № 1/2020 г., но настоява съдът да съобрази [OMISSIS] решението на СЕС по дело C-262/2020, което е [в] смисъл, обратен на възприетия от ВКС.
- 24 В обобщение, спорът между страните в главното производство е дали за нощния труд на ищеца, работещ на смени, при сумирано изчисляване на работното време се дължи възнаграждение, изчислено чрез субсидиарно прилагане на чл. 9, ал. 2 НСОПЗ, издадена въз основа на КТ – заради специалния му статут на държавен служител по ЗМВР.
- 25 С отделна молба към отговора на жалбата, след обсъждане на решението на СЕС по дело № C-262/2020 г., на посоченото тълкувателно решение, на чл. 12 от Директива 2003/88/ЕО и на чл. 20 и 31 от Хартата на основните права на ЕС, въззиваемият ВО [OMISSIS] моли настоящия съд да отправи до Съда на Европейския съюз преюдициално запитване по следните шест въпроса:
- 26 Въпрос № 1: Член 12, буква б) от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време допуска ли разлика в третирането между работещите по трудово правоотношение и държавните служители в МВР,

позволяваща по-високо заплащане на нощния труд, полаган по трудово правоотношение, и нощния труд, полаган от държавен служител в МВР, обяснима със законодателно решение на националното право и с компенсаторни механизми, които се прилагат на общо основание за всички служители в МВР, а не конкретно към полагащите нощен труд?

- 27 Въпрос № 2: Членове 20 и 31 от Хартата на основните права на Европейския съюз допускат ли определяне в законодателството на държава членка на по-дълга продължителност на нощния труд за държавните служители в МВР в сравнение с работниците по трудово правоотношение, при липса на други мерки за защита под формата на продължителност на работното време, заплащане, обезщетения или сходни придобивки, които да позволяват да се компенсира особената тежест на полагания от тях нощен труд, и които се полагат само и единствено на работещите през нощта, а не за всички държавни служители в МВР ?
- 28 Въпрос № 3: Следва ли при отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на Министерство на вътрешните работи да са приложими разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и организацията на работната заплата (в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба) и следва ли да се прилагат единствено разпоредбите на специалния Закон за Министерството на вътрешните работи и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове при условие, че с него на практика е въведена забрана за преизчисляване на положените от служителите на МВР часове нощен труд в дневен?
- 29 Въпрос № 4: В какво следва да се изразява специалната защита, визирана в чл. 188, ал. 2 от ЗМВР, според която: „Държавните служители, които полагат труд за времето между 22,00 и 6,00 ч., се ползват със специалната закрила по Кодекса на труда.“ и следва ли спрямо тези служители да са приложими разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и организацията на работната заплата (в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба)?
- 30 Въпрос № 5: Налице ли е форма на дискриминация или законово закрепено неравенство в третирането на държавните служители по чл. 142 ал. 1 т. 1 от ЗМВР, полагащи нощен труд, след като същите са поставени в неравностойно положение спрямо останалите държавни служители, работещи по ЗДС, както и работещите по трудово правоотношение (по Кодекса на труда) в МВР?
- 31 Въпрос № 6: Посочените в Тълкувателно решение от 15.03.2023 г. по т.д. № 1/2020 г. на ОСГК на ВКС като придобивки на служителите по чл. 142 ал. 1 от ЗМВР, свързани със специфичния характер на длъжността, а именно: допълнително възнаграждение за прослужено време (чл. 178 ал. 1 т. 1 от ЗМВР), по-висок размер на основния платен годишен отпуск (чл. 189 от ЗМВР), обезщетения за неизползван платен годишен отпуск (чл. 234, ал. 1 от

ЗМВР), обезщетения за прекратяване на служебното правоотношение (чл. 234 ал.1 от ЗМВР), по-благоприятен режим на заплащане на извънредния труд според неговата продължителност (чл. 187 ал. 5, 6 и 7 от ЗМВР), представляват ли компенсаторни механизми, които могат да бъдат квалифицирани като закрилни мерки за полагане на нощен труд при работа с високо нервно-психическо натоварване, след като същите са предвидени за всички служители от МВР, включително и за тези, които не полагат нощен труд?

ФАКТИТЕ ПО ДЕЛОТО

- 32 Ищецът ВО работи по служебно правоотношение с Главна дирекция „Гранична полиция“ към МВР на длъжност „старши полицай“ в исковия период от 11.10.2019 г. до 30.09.2022 г., като и понастоящем продължава да изпълнява същата длъжност в Граничен полицейски участък – гр. Златоград. Няма спор, че той е държавен служител по смисъла на чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР – полицейски орган.
- 33 За част от исковия период – от 11.10.2019 г. до 10.07.2020 г., редакцията на чл. 187, ал. 1, 3 и 4 от ЗМВР е различна от редакцията на същия член, считано от 11.07.2020 г. до края на исковия период 30.09.2022 г., поради прието изменение и допълнение на закона, обнародвано в Държавен вестник (ДВ), бр.60/2020 г., в сила от 11.07.2020 г.
- 34 През исковия период ВО полага труд на смени, всяка с продължителност от 12 часа, съгласно изготвени месечни графици при сумирано отчитане на работното време. Така е положил нощен труд от общо 1 272 часа, за които е платено възнаграждение, но без да бъдат превърнати нощните часове труд в дневни по методиката на чл. 9, ал. 2 НСОРЗ.
- 35 Съгласно заключението на вещото лице, след преобразуването им с коефициент 1,143 по същата методика, те възлизат на 1 454 часа, като за тях не е начислено и заплатено възнаграждение, което е в размер на 1 886,10 лева.

ОТНОСИМИ ПРАВНИ РАЗПОРЕДБИ.

Българското право.

36 КОНСТИТУЦИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Чл. 16 - Трудът се гарантира и защитава от закона.

Чл. 48 /5/ Работниците и служителите имат право на здравословни и безопасни условия на труд, на минимално трудово възнаграждение и на заплащане, съответстващо на извършената работа, както и на почивка и отпуск при условия и по ред, определени със закон.

Чл. 116 /1/ Държавните служители са изпълнители на волята и интересите на нацията. При изпълнение на своята служба те са длъжни да се ръководят единствено от закона и да бъдат политически неутрални.

37 ЗАКОН ЗА МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ /ЗМВР/, обнародван в Държавен вестник брой 53 от 27.06.2014 г., с множество последващи изменения.

Чл. 2. [OMISSIS] (1) Дейността на МВР е насочена към защита на правата и свободите на гражданите, противодействие на престъпността, защита на националната сигурност, опазване на обществения ред и пожарна безопасност и защита на населението.

Чл. 142. (Изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г., в сила от 1.04.2015 г.) (1) Служителите на МВР са:

1. държавни служители – полицейски органи и органи по пожарна безопасност и защита на населението;
2. държавни служители;
3. лица, работещи по трудово правоотношение.

(2) Статутът на държавните служители по ал. 1, т. 1 се урежда с този закон.

.....

(4) (Предишна ал. 3 – ДВ, бр. 81 от 2016 г., в сила от 14.10.2016 г., [OMISSIS] доп., бр. 85 от 2020 г., в сила от 2.10.2020 г.) Статутът на държавните служители по ал. 1, т. 2 се урежда със Закона за държавния служител и с чл. 56, чл. 151, ал. 1 и 7, чл. 156, ал. 4, чл. 181, ал. 3, чл. 182, чл. 185, ал. 1, чл. 186а, чл. 190, ал. 2, чл. 191 и 233 от този закон.

(5) (Предишна ал. 4 – ДВ, бр. 81 от 2016 г., в сила от 14.10.2016 г.) Статутът на лицата, работещи по трудово правоотношение, се урежда при условията и по реда на Кодекса на труда и на този закон.

Чл. 178. (1) Към основното месечно възнаграждение на държавните служители се изплащат допълнителни възнаграждения за:

1. прослужено време – в размер 2 на сто върху основното месечно възнаграждение за всяка година стаж, но не повече от 40 на сто; при определяне на размера се взема предвид целият трудов стаж, приравнен към първа категория труд;
2. изпълнение на специфични служебни дейности;
3. извънреден труд;

4. работа при специфични условия – при условия и в размер, определени от Министерския съвет;

5. (изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г.) постигнати резултати в служебната дейност;

6. (нова – ДВ, бр. 60 от 2020 г.) изпълнение и/или управление на проекти или програми – при осигурени финансови средства в рамките на съответните проекти или програми, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове или финансирани от други международни финансови институции и донори, по които бенефициент или изпълнител е МВР или структура на МВР.

Чл. 179. (1) На държавните служители се изплащат допълнителни възнаграждения за научна степен, за полагане на труд през нощта от 22,00 до 6,00 ч., за полагане на труд на официални празници и за времето на разположение.

.....

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 97 от 2017 г.) Извън допълнителните възнаграждения по ал. 1 и по чл. 178, ал. 1 на държавните служители се изплащат и други възнаграждения в случаи, определени със закон или с акт на Министерския съвет за държавните служители от МВР.

Чл. 181. (1) (Изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г.) На служителите на МВР се осигурява храна или левовата ѝ равностойност.

(2) На държавните служители се осигуряват работно и униформено облекло и друго вещчево имущество и снаряжение, а на неносещите униформа се изплаща ежегодно парична сума за облекло.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г., доп., бр. 97 от 2017 г., изм., бр. 60 от 2020 г., в сила от 1.08.2020 г.) На служителите по чл. 142, ал. 1 и 3, които извършват дейности, свързани със специфичен характер на труда, за което се полага безплатна храна, се осигурява левовата ѝ равностойност. На служителите по чл. 142, ал. 1 и 3, полагащи труд през нощта от 22,00 до 6,00 ч., за което се полагат ободряващи напитки, се осигурява левовата им равностойност.

(4) Размерът на сумите и доволствията по ал. 1 – 3 се определя ежегодно със заповед на министъра на вътрешните работи.

(5) Условията и редът за предоставяне на сумите и доволствията по ал. 1 – 3 се определят с наредби на министъра на вътрешните работи.

(6) Сумите и доволствията по ал. 1 – 3 не се облагат с данъци.

[OMISSIS] [разпоредба за подпомагане на семействата на загинали полицаи]
[OMISSIS]

Чл. 183. (1) Задължителното социално и здравно осигуряване на държавните служители е за сметка на държавния бюджет.

.....

[OMISSIS] [разпоредби, които предвиждат различни предимства за държавните служители в МВР във връзка със застраховането, транспорта, жилищното настаняване и медицинската помощ] [OMISSIS]

Чл.187 –Предходни редакции, които действат през исковия период.

Чл. 187. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 81 от 2016 г.) (1) Нормалната продължителност на работното време на държавните служители в МВР е 8 часа дневно и 40 часа седмично при 5-дневна работна седмица.

(2) За държавните служители, които изпълняват служебните си задължения при специфични условия и рискове за живота и здравето, се установява намалено работно време.

(3) Работното време на държавните служители се изчислява в работни дни – подневно, а за работещите на 8-, 12- или 24-часови смени – сумирано за тримесечен период. Определянето на 24-часова смяна е по изключение. [OMISSIS] При работа на смени е възможно полагането на труд и през нощта между 22,00 и 6,00 ч., като работните часове не следва да надвишават средно 8 часа за всеки 24-часов период.

(4) За държавните служители в МВР, извън тези по ал. 2 и работещите на смени, се установява ненормиран работен ден. Те са длъжни при необходимост да изпълняват служебните си задължения и след изтичане на редовното работно време.

(5) Работата извън редовното работно време до 280 часа годишно се компенсира със:

1. допълнителен платен годишен отпуск за работата в работни дни и с възнаграждение за извънреден труд за работата в почивни и празнични дни – за служителите на ненормиран работен ден;

2. възнаграждение за извънреден труд за отработени до 70 часа на тримесечен период – за служителите, работещи на смени.

(6) Извънредният труд по ал. 5 се заплаща с 50 на сто увеличение върху основното месечно възнаграждение.

(7) Извънредният труд не може да надвишава 70 часа на тримесечен период и 280 часа годишно.

(8) Държавните служители в МВР имат право на почивки в работния ден, междудневна почивка, междуседмична почивка и почивка в празнични дни при условия и по ред, определени с наредбата по ал. 9.

(9) Редът за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата на държавните служители извън редовното работно време, режимът на дежурство, времето за отдих и почивките за държавните служители се определят с наредба на министъра на вътрешните работи.

Чл. 187. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 60 от 2020 г.) (1) Нормалната продължителност на работното време на държавните служители в МВР е 8 часа дневно и 40 часа седмично при 5-дневна работна седмица. Нормалната продължителност на работното време през нощта е 8 часа за всеки 24-часов период. Нощен е трудът, който се полага между 22,00 и 6,00 ч.

(2) За държавните служители, които изпълняват служебните си задължения при специфични условия и рискове за живота и здравето, се установява намалено работно време.

(3) Работното време на държавните служители се изчислява в работни дни – подневно, а за работещите на 8-, 12- или 24-часови смени – сумирано за тримесечен период. Определянето на 24-часова смяна е по изключение.

(4) (Нова – [ДВ, бр. 60 от 2020 г.]) При сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент, равен на отношението между нормалната продължителност на дневното работно време към нормалната продължителност на работното време през нощта по ал. 1.

(5) (Предишна ал. 4 – [ДВ, бр. 60 от 2020 г.]) За държавните служители в МВР, извън тези по ал. 2 и работещите на смени, се установява ненормиран работен ден. Те са длъжни при необходимост да изпълняват служебните си задължения и след изтичане на редовното работно време.

(6) (Предишна ал. 5 - [ДВ, бр. 60 от 2020 г.]) Работата извън редовното работно време до 280 часа годишно се компенсира със:

1. допълнителен платен годишен отпуск за работата в работни дни и с възнаграждение за извънреден труд за работата в почивни и празнични дни – за служителите на ненормиран работен ден;

2. възнаграждение за извънреден труд за отработени до 70 часа на тримесечен период – за служителите, работещи на смени.

(7) (Предишна ал. 6, изм.) Извънредният труд по ал. 6 се заплаща с 50 на сто увеличение върху основното месечно възнаграждение.

(8) (Предишна ал. 7) Извънредният труд не може да надвишава 70 часа на тримесечен период и 280 часа годишно.

(9) (Предишна ал. 8, изм.) Държавните служители в МВР имат право на почивки в работния ден, междудневна почивка, междуседмична почивка и почивка в празнични дни при условия и по ред, определени с наредбата по ал. 10.

(10) (Предишна ал. 9, изм. и доп.) Редът за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режимът на дежурство, времето за отдих и почивките за държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 и ал. 3 се определят с наредба на министъра на вътрешните работи.

Чл. 187. (1) (Доп. – ДВ, бр. 60 от 2020 г.) Нормалната продължителност на работното време на държавните служители в МВР е 8 часа дневно и 40 часа седмично при 5-дневна работна седмица. Нормалната продължителност на работното време през нощта е 8 часа за всеки 24-часов период. Нощен е трудът, който се полага между 22,00 и 6,00 ч.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г.) За държавните служители, които изпълняват служебните си задължения при специфични условия и рискове за живота и здравето, се установява намалено работно време.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г., изм. и доп., бр. 81 от 2016 г., относно изречение първо, в сила от 14.10.2016 г., относно изречение второ, в сила от 1.02.2017 г., изм., бр. 60 от 2020 г.) Работното време на държавните служители се изчислява в работни дни – подневно, а за работещите на 8-, 12- или 24-часови смени – сумирано за тримесечен период. Определянето на 24-часова смяна е по изключение.

(4) (Нова – ДВ, бр. 60 от 2020 г.) При сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент, равен на отношението между нормалната продължителност на дневното работно време към нормалната продължителност на работното време през нощта по ал. 1.

(5) (Предишна ал. 4 – ДВ, бр. 60 от 2020 г., изм., бр. 85 от 2020 г., в сила от 1.01.2021 г.) За държавните служители в МВР, извън тези по ал. 2 и работещите на смени, се установява подневно отчитане на работното време.

(6) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 14 от 2015 г., предишна ал. 5, бр. 60 от 2020 г., изм., бр. 85 от 2020 г., в сила от 1.01.2021 г.) Държавните служители в МВР

при необходимост изпълняват служебните си задължения и след изтичане на редовното работно време.

(7) (Предишна ал. 6, изм. – ДВ, бр. 60 от 2020 г., бр. 85 от 2020 г., в сила от 1.01.2021 г.) Работата извън редовното работно време до 280 часа годишно се компенсира с допълнително възнаграждение за извънреден труд за отработени до 70 часа на тримесечен период. Извънредният труд се заплаща с 50 на сто увеличение върху основното месечно възнаграждение.

(8) (Изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г., предишна ал. 7, бр. 60 от 2020 г.) Извънредният труд не може да надвишава 70 часа на тримесечен период и 280 часа годишно.

(9) (Предишна ал. 8, изм. – ДВ, бр. 60 от 2020 г.) Държавните служители в МВР имат право на почивки в работния ден, междудневна почивка, междуседмична почивка и почивка в празнични дни при условия и по ред, определени с наредбата по ал. 10.

(10) (Предишна ал. 9, изм. и доп. – ДВ, бр. 60 от 2020 г.) Редът за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режимът на дежурство, времето за отдых и почивките за държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 и ал. 3 се определят с наредба на министъра на вътрешните работи.

Чл. 188. (1) (Изм. – ДВ, бр. 60 от 2020 г.) Държавните служители на МВР са длъжни да бъдат на разположение за изпълнение на задълженията си, свързани със службата им в МВР, при условия и по ред, определени с наредбата по чл. 187, ал. 10.

(2) Държавните служители, които полагат труд за времето между 22,00 и 6,00 ч., се ползват със специалната закрила по Кодекса на труда.

Чл. 189. (1) Държавните служители в МВР имат право на следните видове отпуски:

1. редовен платен годишен отпуск – в размер 30 работни дни;
2. допълнителен платен годишен отпуск – по един ден за всяка прослужена година, включително за приравнения трудов стаж, но не повече от 10 работни дни;

[OMISSIS] [различни специални отпуски на държавните служители в МВР]

Чл. 190. (1) (Изм. – ДВ, бр. 14 от 2015 г., изм. и доп., бр. 60 от 2020 г.) Държавните служители в МВР имат право на отпуск за работа при специфични условия и рискове за живота и здравето, които не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени, независимо от предприетите

мерки, за изпълнение на обществени и граждански задължения, за временна неработоспособност, за бременност, раждане и осиновяване, за кърмене и хранене на малко дете, за отглеждане на дете до двегодишна възраст, при смърт или тежко заболяване на родител, дете, съпруг, брат, сестра, родител на другия съпруг и други роднини по права линия, за приеман изпит в учебно заведение и за обучение, на неплатен отпуск, при условията и в размерите, предвидени в Кодекса на труда, с изключение на отпуска по чл. 160, ал. 2 от Кодекса на труда.

Чл. 233. [OMISSIS][медицинско обслужване за пенсионирани служители]

Чл. 234. (1) При прекратяване на служебното правоотношение държавните служители имат право на обезщетение в размер на толкова месечни възнаграждения, колкото прослужени години имат, но не повече от 20.

(2) Когато държавните служители са прослужили 10 и повече години и служебното им правоотношение е прекратено по здравословни причини, размерът на еднократното обезщетение не може да бъде по-малък от 15 месечни възнаграждения.

(3) При прекратяване на служебното правоотношение при условията на ал. 2, когато прослуженото време е по-малко от 10 години, еднократното обезщетение е в размер 10 месечни възнаграждения.

(4) При повторно и при всяко следващо прекратяване на служебното правоотношение от полагащото се обезщетение, определено по реда на ал. 1 – 3, се приспадат толкова месечни възнаграждения, колкото вече са получени от служителите на длъжности по чл. 235, ал. 1.

[OMISSIS]

(6) При прекратяване на служебното правоотношение поради смърт на държавния служител на преживелия съпруг, децата и родителите се изплаща обезщетението по ал. 1.

Чл. 238. (1) На служителите в МВР, претърпели телесна повреда при или по повод изпълнение на служебните си задължения, се изплаща обезщетение в размер 10 месечни възнаграждения при тежка телесна повреда и 6 месечни възнаграждения при средна телесна повреда.

(2) На преживелия съпруг, децата и родителите на загинали при или по повод изпълнение на служебните си задължения държавни служители в МВР се изплаща еднократно обезщетение на всеки от тях в размер 12 месечни възнаграждения.

НАРЕДБИ, издадени от Министъра на вътрешните работи на основание чл. 187, ал. 9, съотв. ал. 10 от ЗМВР за реда за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата

извън редовното работно време, режима на дежурство, времето за отдых и почивките на държавните служители в министерството на вътрешните работи:

- 38 НАРЕДБА № 8121з-407/11.08.2014 г. (Наричана по-нататък Наредбата от 2014 г.), обнародвана в Държавен вестник брой 69 от 19.08.2014 г., отменена със следващата Наредба от 25.05.2015 г.

Чл. 31, ал. 2 При сумирано отчитане на отработеното време общият брой часове положен труд между 22,00 и 6,00 ч. за отчетния период се умножава по 0,143. Полученото число се сумира с общия брой отработени часове за отчетния период.

- 39 НАРЕДБА № 8121з-592 от 25.05.2015 г.(Наричана по-нататък Наредбата от 2015 г.), обнародвана в Държавен вестник брой 40 от 02.06.2015 г., отменена на 11.07.2016 г. - Наредбата от 2015 г. не съдържа правило, което предвижда при отчитане на нощния труд да се прилага увеличаващ коефициент, подобно на правилото по чл. 31, ал. 2 от Наредбата от 2014 г.
- 40 Наредбата от 2015 г. е отменена с Решение № 8585/11.07.2016 г. на Върховния административен съд по адм. дело № 5415/2016 г., в което е прието, че представените по делото мотиви за приемането ѝ не съдържат задължителните реквизити по чл. 28, ал. 2 от ЗНА, защото липсва анализ на целите, които се поставят с приемането на нормативния акт, не е обосновано съдържанието на проекта за нормативен акт и как ще се отрази върху обществото и заинтересованите лица неговото прилагане, не са посочени очакваните резултати от прилагането на наредбата и липсва анализ за съответствие на проекта на нормативен акт с правото на Европейския съюз.
- 41 НАРЕДБА № 8121з-776 от 29.07.2016 г. (Наричана по-нататък Наредбата от 2016 г.), обнародвана в Държавен вестник брой 60 от 02.08.2016 г. - също не съдържа правило за прилагане на увеличаващ коефициент при отчитане на нощния труд.
- 42 В срока за обществено обсъждане на проекта за тази наредба са постъпили становища от три синдикални организации „Синдикална федерация на служителите в МВР, „Синдикат на служителите в МВР“ и „Национален синдикат на пожарникарите и спасителите „Огнеборец“.
- 43 Трите синдикални организации са предложили въвеждането на разпоредба, която да регламентира приравняването на положените часове труд през нощта към дневни.
- 44 Директорите на дирекции „Правно нормативна дейност“ и „Планиране и управление на бюджета“ в министерството са докладвали на министъра на вътрешните работи съображенията, по които предложенията на синдикалните организации не са включени в проекта на наредбата.

- 45 Първият аргумент е правен – защото коефициентът за преобразуване на нощните часове в дневни представлява съотношението между нормалната продължителност на нощния труд (7 часа) и нормалната продължителност на дневния (8 часа), които в Кодекса на труда са различни. Съгласно чл. 187, ал. 1 и ал. 3 от Закона за министерството на вътрешните работи нормалната продължителност на труда през деня и през нощта е еднаква – 8 часа, и затова съотношението помежду им е 1 и не налага преобразуване.
- 46 Вторият аргумент в доклада е икономически, като е подчертано, че ако се приеме предложението на синдикалните организации, ще са необходими допълнителни финансови средства, които изчислени на база положения нощен труд през месец юли 2016 г. възлизат на 18 324 000,00 лева на година.
- 47 Министърът на вътрешните работи е приел наредбата, без в нея да се включи правилото за преобразуване на нощните часове в дневни.
- 48 Наредбата от 2016 г. е оспорена пред Върховния административен съд с жалба от Синдиката на служителите в МВР. Тричленният съдебен състав по адм.д. № 11077/2016 г. е приел, че липсва анализ за съответствие на проекта на наредбата с правото на Европейския съюз и доколко конкретният проект е синхронизиран с Европейската рамкова директива за безопасността и здравето при работа (Директива 89/391 ЕИО) и Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 г. относно някои аспекти на организацията на работното време. Установено е, че в мотивите към оспорения подзаконов акт само е декларирано, че са спазени изискванията на Директива 2003/88/ЕО, без да са обсъдени тези изисквания и да е представен изискуемият от законодателя с анализ за съответствие с действащото общностно право.
- 49 Окончателната и цялостна отмяна на оспорената Наредба от 2016 г. е постановена с Решение от 10.12.2019 г. от 5-членен състав на Върховния административен съд по адм.дело № 8601/2019 г.
- 50 В НАРЕДБА № 8121з-36 от 7.01.2020 г., за реда за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режима на дежурство, времето за отдых и почивките на държавните служители в МВР, в сила от 10.01.2020 г., не съществува разпоредба, аналогична на чл. 31, ал. 2 от Наредбата от 2014 г.
- 51 НАРЕДБА № 8121з-1174 от 21.10.2020 г. за реда за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режима на дежурство, времето за отдых и почивките за държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 и ал. 3 от ЗМВР, обнародвана в ДВ, бр. 93 от 30.10.2020 г.

Чл.22, ал.3 - При сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент 1 съгласно чл. 187, ал. 4 от ЗМВР.

- 52 НАРЕДБА № 8121з-1353 от 15.12.2020 г. за реда за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режима на дежурство, времето за отдых и почивките за държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 и ал. 3 от ЗМВР, обнародвана в ДВ, бр. 107 от 18.12.2020 г.

Чл.21, ал.3 - При сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент 1 съгласно чл. 187, ал. 4 от ЗМВР.

- 53 НАРЕДБА № 8121з-922 от 22.07.2022 г. за реда за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режима на дежурство, времето за отдых и почивките за държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 и ал. 3 от ЗМВР, обнародвана в ДВ, бр. 60 от 29.07.2022 г.

Чл. 3. (1) За дейностите, чието изпълнение изисква непрекъсваемост на работния процес, работното време се организира в 8-, 12- или 24-часови смени.

(2) За държавните служители в МВР е възможно полагането на труд и през нощта между 22,00 и 6,00 ч., като работните часове не следва да надвишават средно 8 часа за всеки 24-часов период.

Чл. 5. (1) За държавните служители, с изключение на служителите по чл. 3 и 4, се установява работно време от 8,30 до 17,30 ч. с един час обедна почивка.

Чл. 14. (1) При разпределяне на работните смени или дежурствата на държавните служители се осигурява не по-малко от 12 часа непрекъснатата междудневна почивка.

(2) Държавните служители на подневно отчитане на работното време имат право на непрекъснатата седмична почивка в размер два последователни дни, от които единият е поначало в събота или неделя, като им се осигурява най-малко 48 часа непрекъснатата седмична почивка.

(3) За държавните служители, работещи на смени, непрекъснатата седмична почивка е не по-малко от 36 часа.

Чл. 21. (1) Работното време на държавните служители по чл. 187, ал. 5 от ЗМВР се отчита в работни дни - подневно. Часовете положен труд извън редовното работно време се отчитат ежемесечно в часове за месеца, в който са положени.

(2) Работното време на държавните служители, работещи на смени, се изчислява и отчита в часове, сумирано за тримесечен период.

(3) При сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент 1 съгласно чл. 187, ал. 4 от ЗМВР.

(4) За служителите по ал. 1 не се допуска сумирано изчисляване на работното време.

- 54 НАРЕДБА № 8121з-1059 от 26.09.2019 г. за условията и реда за изплащане на допълнителни възнаграждения на държавните служители за научна степен, за полагане на труд през нощта от 22,00 до 6,00 ч., за полагане на труд на официални празници и за времето на разположение (Издадена от министъра на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 78 от 4.10.2019 г., в сила от 4.10.2019 г.)

Чл. 9. За всеки отработен час през нощта от 22,00 до 6,00 ч. или за част от него на държавните служители се изплаща допълнително възнаграждение за полагане на труд през нощта от 22,00 до 6,00 ч.

- 55 ЗАПОВЕД № 8121з-156 на МВР от 5.02.2020 г. относно определяне размерите на допълнителните възнаграждения за научна степен, за полагане на труд през нощта от 22,00 до 6,00 ч., за полагане на труд на официални празници и за времето на разположение, изплащани на държавните служители в МВР

т.2. (Изм. – ДВ, бр. 53 от 2022 г., в сила от 1.04.2022 г., бр. 15 от 2023 г., в сила от 1.01.2023 г.) Размерът на допълнителното възнаграждение за всеки отработен нощен час или за част от него от 22,00 до 6,00 ч. е 1,17 лв.

- 56 ЗАПОВЕД № 8121з-1429 от 23.11.2017 г. относно определяне

размерите на допълнителните възнаграждения за полагане на труд през нощта между 22,00 ч. и 06,00 ч., за полагане на труд на официални празници и за времето на разположение, условията и реда за тяхното изплащане на държавните служители в МВР

т. 1. За всеки отработен час през нощта или за част от него между 22,00 и 06,00 ч. на държавните служители се изплаща допълнително възнаграждение за нощен труд в размер 0,25 лв.

- 57 КОДЕКС ЗА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Чл.69. (2) [OMISSIS] Държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги, държавните служители по чл. 16, ал. 2 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 52 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети действително изслужени като държавни служители по посочените закони, по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ и като

военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

[OMISSIS]

(6) [OMISSIS] Служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, изпълняващи някои от дейностите по чл. 17, ал. 2, т. 6 от Закона за Министерството на вътрешните работи, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 52 години и 10 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети действително изслужени в системата на гражданска защита.

[OMISSIS]

(9) [OMISSIS] От 31 декември 2016 г. възрастта за лицата по ал. 1 – 7 се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с по 2 месеца до достигане на 55-годишна възраст за лицата по ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6 и до 45-годишна възраст за лицата по ал. 4 и 7.

58 ЗАКОН за СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

Чл. 124. (1) При противоречива или неправилна практика по тълкуването и прилагането на закона се приема тълкувателно решение от общото събрание на:

1. наказателната, гражданската или търговската колегия във Върховния касационен съд;

Чл.130. (2) Тълкувателните решения и тълкувателните постановления са задължителни за органите на съдебната и изпълнителната власт, за органите на местното самоуправление, както и за всички органи, които издават административни актове.

59 КОДЕКС НА ТРУДА, обнародван в ДВ, бр. 26 от 1986 г.

Чл. 140. (1) [OMISSIS] Нормалната продължителност на седмичното работно време през нощта при 5-дневна работна седмица е до 35 часа. Нормалната продължителност на работното време през нощта при 5-дневна работна седмица е до 7 часа.

(2) [OMISSIS] Ношен е трудът, който се полага от 22,00 ч. до 06,00 ч., а за работници и служители, ненавършили 16-годишна възраст — от 20,00 ч. до 06,00 ч.

(3) [OMISSIS] Работодателят е длъжен да осигурява на работниците и служителите безплатна храна, ободряващи напитки и други облекчаващи условия за ефективно полагане на нощния труд.

Чл. 152. Работникът или служителят има право на непрекъснатата междудневна почивка, която не може да бъде по-малко от 12 часа.

Чл. 153. (1) При петдневна работна седмица работникът или служителят има право на седмична почивка в размер на два последователни дни, от които единият е по начало в неделя. В тези случаи на работника или служителя се осигурява най-малко 48 часа непрекъснатата седмична почивка.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г., бр. 52 от 2004 г.) При сумирано изчисляване на работното време непрекъснатата седмична почивка е не по-малко от 36 часа.

Чл. 261. (Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г.) Положеният нощен труд се заплаща с увеличение, уговорено от страните по трудовото правоотношение, но не по-малко от размерите, определени от Министерския съвет.

Глава Петнадесета от Кодекса на труда, озаглавена „Специална закрила на някои категории работници и служители“, съдържа следните раздели: I. Специална закрила на непълнолетните; II. Специална закрила на жените; III. Специална закрила на лицата с намалена трудоспособност; IV. Специална закрила на работещите пенсионери.

60 НАРЕДБА ЗА СТРУКТУРАТА И ОРГАНИЗАЦИЯТА НА РАБОТНАТА ЗАПЛАТА [OMISSIS], обнародвана в ДВ, брой 9 от 26.01.2007 г. [OMISSIS]

Чл.8. (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2020 г., в сила от 1.01.2021 г.) За всеки отработен нощен час или за част от него между 22,00 ч. и 6,00 ч. на работниците и служителите се заплаща допълнително трудово възнаграждение за нощен труд в размер не по-малък от 0,15 на сто от минималната работна заплата, установена за страната, но не по-малко от един лев.

Предходна редакция на чл. 8: *Чл. 8. (Обн. – Държавен вестник, брой 9 от 2007 г., в сила от 1.07.2007 г.) За всеки отработен нощен час или за част от него между 22,00 ч. и 6,00 ч. на работниците и служителите се заплаща допълнително трудово възнаграждение за нощен труд в размер не по-малък от 0,25 лв.*

Чл.9 /2/ При сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент, равен на отношението между нормалната продължителност на дневното и нощното работно време, установени за подневно отчитане на работното време за съответното работно място.

61 ЗАКОН за частната охранителна дейност

Чл. 2. (1) Частната охранителна дейност е търговска дейност, насочена към опазване на живота и здравето на физическите лица, охраняване на имуществото на физическите и юридическите лица, гарантиране на максимално ниво на сигурност при транспортиране на ценни пратки и

товари, осигуряване на безпрепятствено провеждане на различни по характер и вид мероприятия.

Чл. 50. (1) Ръководител или изпълнител на частна охранителна дейност по чл. 5, ал. 1, т. 1–8 може да бъде лице, което работи по основно трудово правоотношение на длъжност, съответна на изпълняваната дейност, въз основа на сключен трудов договор с едноличния търговец или юридическото лице.

(2) Ръководител или изпълнител на частна охранителна дейност по чл. 5, ал. 1, т. 9 може да бъде лице, което работи по основно или допълнително трудово правоотношение на длъжност, съответна на изпълняваната дейност, въз основа на сключен трудов договор с едноличния търговец или юридическото лице.

Правото на Съюза

- 62 ДИРЕКТИВА 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време, публикувана в Официален вестник, брой L 299 от 18.11.2003 г.
- 63 В Преамбюла на Директива 2003/88/ЕО са посочените следните ръководни съображения:
- 64 Съображение 2 изяснява, че Общността трябва да подкрепя и допълва дейностите на държавите членки за подобряване на работната среда за опазване на здравето и безопасността на работниците.
- 65 Съгласно съображение 4, горната цел не следва да бъде подчинена само на икономически съображения.
- 66 В съображение 7 са изведени резултатите от изследванията, които показват, че човешкото тяло е по-чувствително през нощта към смущения в околната среда, както и към някои тежки форми на организация на работата, и че дългите периоди на нощен труд могат да са вредни за здравето на работниците и да застрашат безопасността на работното място.
- 67 Една от целите на директивата е изяснена в съображение 8, съгласно което е необходимо да се ограничи продължителността на нощния труд.
- 68 Със съображение 10 е изяснен принципът на ефикасност на средствата за защита на здравето на работещите на смени и полагащите нощен труд.
- 69 Чл. 12, б. а) изисква държавите членки да предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че работниците, които полагат нощен труд и работниците на смени се ползват с подходяща за естеството на работата им защита на безопасността и здравето;

- 70 ХАРТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ, публикувана в Официален вестник С 326, 26.10.2012 г.
- 71 Чл. 20 урежда принципа на равенство, като повелява, че всички хора са равни пред закона.
- 72 В чл. 31, посветен на справедливите и равни условия на труд, е предвидено, че 1. Всеки работник има право на условия на труд, които опазват неговото здраве и сигурност и зачитат достойнството му. 2. Всеки работник има право на ограничаване на максималната продължителност на труда, на периоди на дневна и седмична почивка, както и на платен годишен отпуск.
- 73 Правото на ефективни правни средства за защита е уредено в чл. 47, който гласи: „Всеки, чиито права и свободи, гарантирани от правото на Съюза, са били нарушени, има право на ефективни правни средства за защита пред съд ...“.

ОТНОСИМА СЪДЕБНА ПРАКТИКА

Съд на Европейския съюз

- 74 Решение на Съда от 24.02.2022 г. по дело С-262/2020 г. (ВБ срещу Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към Министерството на вътрешните работи).
- 75 Решение на Съда от 04.05.2023 г. по съединени дела С-529/21 – С-536/2021 и С-732/2021 – С-738/2021 (ОР и други срещу Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към Министерството на вътрешните работи).
- 76 Решение на Съда (голям състав) от 8 ноември 2016 година по дело С-554/14 (Атанас Огнянов)
- 77 Определение на Съда (девети състав) от 17 януари 2023 година по дело С-379/21 („ТИ БИ АЙ Банк“ ЕАД)
- 78 Решение на Съда (девети състав) от 30 юни 2022 година по дело С-170/21 („Профи Кредит България“ ЕООД срещу Т.И.Т.)
- 79 Решение на съда (голям състав) от 5 октомври 2010 година по дело С-173/09 (Георги Иванов Елчинов срещу Националната здравноосигурителна каса)

Върховен касационен съд на Република България

- 80 Тълкувателно решение № 1 [от] 15.03.2023 г. по тълкувателно дело № 1/2020 г. на Общото събрание на Гражданската колегия (ОСГК), според което: При отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на Министерство на вътрешните работи не са приложими разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и организацията на

работната заплата (в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба) и следва да се прилагат разпоредбите на специалния Закон за Министерството на вътрешните работи и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове.

- 81 Съображенията на ВКС са следните: „Съгласно чл. 46, ал. 2, изр. 1 ЗНА, за да се приложи правна уредба по аналогия, са необходими определени предпоставки, които следва да бъдат разгледани предвид отговора на поставения въпрос. Първата предпоставка е празнота в закона. В случая ЗМВР не съдържа празнота относно продължителността на работното време на служителите в МВР, изразено в брой на часовете. Този извод се налага от анализа на чл. 187, ал. 1 ЗМВР. Нормата е императивна и предвижда, че нормалната продължителност на работното време е 8 часа. По смисъла на чл. 187, ал. 1 ЗМВР, „8 часа дневно“ означава 8 астрономически часа, независимо от частта на денонощието, в която работният ден се разполага – през деня, в неговата „светла“ част и през нощта – в неговата „тъмна“ част, в последната хипотеза от 22 часа до 6,00 12 часа. Съпоставката на нормите на чл. 187, ал. 1 и 3 ЗМВР с чл. 140 КТ показва, че разпоредбите на ЗМВР установяват по-голяма продължителност на работното време на нощния труд на служителите от МВР в сравнение с тази на работниците и служителите по трудово правоотношение. Различието – установената с разпоредбите на ЗМВР по-голяма продължителност на работното време на нощния труд за служителите от МВР[,] се аргументира с основните функции на МВР, регламентирани в чл. 2, ал. 1 ЗМВР. Разпоредбите на чл. 179 и чл. 187, ал. 9 ЗМВР са делегиращи законови норми, които предвиждат условията и редът за полагане на нощен труд, включително отчитането му и заплащането да се извършват със съответните актове – наредба и заповед. С последната, представляваща индивидуален административен акт, се предвижда министърът на вътрешните работи да определя размера на възнаграждението за положен нощен труд. Действително в издадените наредби липсва правило като това на чл. 9, ал. 2 НСОРЗ, но липсата е обяснима с волята на законодателя да не се създава норма за преобразуване на нощни часове в дневни.
- 82 Не са налице и останалите две предпоставки за прилагането на чл. 46, ал. 2, изр. 1 ЗНА. Случаите по ЗМВР и по КТ не са сходни. Трудовото правоотношение е насочено към изпълнение на частен интерес, а служебното правоотношение се реализира за осъществяване на държавна власт, т.е. като вид правоотношения те са различни, а не сходни. Прилагането на НСОРЗ към въпросните служебни правоотношения не би обезпечило постигането на законова цел доколкото методите на регулиране на отношенията и заложената в чл. 187, ал. 1 ЗМВР воля на законодателя е да се прилага еднаква продължителност на работното време през деня и нощта - „8 часа дневно“, независимо от частта на денонощието, в която работният ден се разполага – през деня или през нощта. При разработването и приемането на ЗМВР законодателят е имал предвид разбирането за спецификата на служебните правоотношения и равенството на гражданите

пред закона, като неблагоприятните последици от полагането на нощен труд от служители на МВР се компенсира със съответните компенсаторни механизми — допълнително възнаграждение за прослужено време – чл. 178, ал. 1, т. 1 ЗМВР, по-голям основен платен годишен отпуск (чл. 189, ал. 1 ЗМВР), обезщетение при прекратяване на служебно правоотношение (чл. 234, ал. 1 ЗМВР), по-благоприятен режим за заплащане на извънреден труд (чл. 187, ал. 5, 6 и 7 ЗМВР), липса на задължение за заплащане на осигурителни вноски и по-благоприятни условия за придобиване право на пенсия (чл. 69, ал. 2 КСО), пенсиониране при условията на категория труд (чл. 69 КСО) и др.

- 83 Горното разрешение съответства и на правото на ЕС. По образуваното дело от Съда на Европейския съюз № С-262/20 по направено запитване от български съд, е налице произнасяне по относими към настоящото тълкувателно дело въпроси. С решението по това дело (т. 49, 51 и 55) се приема, че Директива 2003/88/ЕО не съдържа указание за дадена разлика или съотношение между нормалната продължителност на нощния труд и нормалната продължителност на труда през деня. Посочва се, че следва да се следи за това, за полагащите труд през нощта да има други мерки за защита под формата на продължителност на работното време, заплащане, обезщетения или сходни придобивки, които позволяват да се компенсира особената тежест на този вид труд. Член 8 и чл. 12, б. „а“ от Директивата следва да се тълкуват в смисъл, че не се налага да се приема национална правна уредба, която да предвижда, че нормалната продължителност на нощния труд за работниците от публичния сектор като полицаите и пожарникарите, е по-кратка от предвидената за тях нормална продължителност на труда през деня.
- 84 Като извод съдът е приел, че чл. 20 и чл. 31 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат определената в законодателството на държава членка нормална продължителност на нощния труд от седем часа за работниците в частния сектор да не се прилага за работниците в публичния сектор, вкл. за полицаите и пожарникарите, ако такава разлика в третирането се основава на обективен и разумен критерий, т.е., е свързана с допустима от закона цел на посоченото законодателство и е съразмерно на тази цел (т. 80)[“].
- 85 РЕШЕНИЕ № 14 от 27.03.2012 г. на Върховния касационен съд по гражданско дело № 405/2011 г. [OMISSIS]: „Възнаграждението по чл. 261 КТ се дължи на друго основание. Съгласно чл. 6 от Наредбата [за] допълнителните и други трудови възнаграждения, приета с Постановление № 133 на Министерския съвет от 1993 г., отм. ДВ бр. 9/2007, считано от 01.07.2007 и чл. 8 от Наредбата за структурата и организацията на работната заплата, в сила от посочената дата, за всеки отработен нощен час или за част от него между 22,00 ч. и 6,00 ч. на работниците и служителите се заплаща допълнително трудово възнаграждение за нощен труд, независимо от вида на трудовия договор (само дневни, нощни или смесена работа); начина на

отчитане на работното време (подневно или сумирано); системата на заплащане на труда; вида на работните смени (смесени с дневна и нощна продължителност или само нощна). Ето защо няма значение, че при сумирано отчитане на работното време нощните часове се превръщат в дневни. Посочената в чл. 7 от отменената наредба и съответно чл. 9 от сега действащата наредба методологи[я] е само с оглед установения по законодателен път начин за отчитане на нормата фактически положен труд.

- 86 Тези разпоредби се прилагат едновременно с правилата за заплащане на нощния труд, т.е., при сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент 1,143 и за същите тези нощни часове се заплаща и допълнително трудово възнаграждение за нощен труд.“

МОТИВИ НА ЗАПИТВАНЕТО

- 87 От повече от 3 години в Република България пред районните съдилища в страната като първа инстанция са заведени стотици граждански дела от полицаи и пожарникари, работещи на смени, за осъждане на съответните дирекции в Министерството на вътрешните работи да им заплатят допълнително възнаграждение за положен от тях нощен труд.
- 88 В Смолянския окръжен съд този вид дела, образувани по жалби на някоя от страните срещу решения на районни съдилища, от началото на 2023 г. до 12 юли 2023 г. вече са 142 броя.
- 89 Исковите периоди са от по три години, за да не бъдат покрити от погасителна давност, като това, както и самият размер на възнагражденията, служещи за основа на изчисленията, са причина цените на исковете да не надвишават 5 000 лв., колкото е прагът, под който решенията на въззивните инстанции – в случая окръжните съдилища в страната, сред които е и запитващата юрисдикция – Смолянски окръжен съд, не подлежат на касационно обжалване пред ВКС съгласно чл. 280, ал. 3, т. 3 от ГПК.
- 90 Т.е. по тези дела въззивните решения на окръжните съдилища са окончателни по смисъла на чл. 234, ал. 3 ДСЕСО и чл. 629, ал. 3 ГПК.
- 91 Причината за завеждането на делата е отмяната на НАРЕДБА № 8121з-407/11.08.2014 г. (Наричана по-нататък Наредбата от 2014 г.), обнародвана в ДВ, бр. 69 от 19.08.2014 г., [OMISSIS] чийто чл. 31, ал. 2 предвижда, че: „при сумирано отчитане на отработеното време общият брой часове положен труд между 22,00 и 6,00 ч. за отчетния период се умножава по 0,143. Полученото число се сумира с общия брой отработени часове за отчетния период.“
- 92 В следващите наредби от 2015 и 2016 г. тази разпоредба не е възпроизведена.

- 93 Нито в закона, нито в наредбите след тази от 2014 г. е предвиден някакъв компенсаторен механизъм (придобивка, привилегия), която не е съществувала при действието на наредбата от 2014 г. и която да е въведена именно с цел да компенсира полагащите нощен труд полицаи и пожарникари за отпадането на допълнителното възнаграждение за този труд, получавано чрез прилагане методиката на посочения чл. 31, ал. 2 от наредбата от 2014 г.
- 94 И двете наредби от 2015 г. и 2016 г., в които това правило не е възпроизведено, са отменени от Върховния административен съд, освен друго, и поради това, че липсва и изискуемият от чл. 28, ал. 2, т. 5 от ЗНА анализ за съответствие с правото на Европейския съюз.
- 95 Както е посочено и в преюдициалното запитване на РС Луковит, в доклада на МВР по приемането на наредбата от 2016 г. е подчертано, че ако се приеме предложението на синдикалните организации, ще са необходими допълнителни финансови средства, които, изчислени на база положения нощен труд през месец юли 2016 г., възлизат на 18 324 000,00 лева на година.
- 96 Всички ищци са държавни служители по смисъла на чл. 142, ал. 1, т. 1 от ЗМВР, а именно: „държавни служители – полицейски органи и органи по пожарна безопасност и защита на населението“. Също така тези ищци работят на 12-часови смени, имало е и такива на 24-часови смени, поради което и съгласно чл. 187, ал. 3 от ЗМВР работното им време се изчислява сумирано за тримесечен период.
- 97 В числото на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 от ЗМВР, сред които попадат и описаните ищци, има голям брой служители, които обаче не работят на смени и не полагат нощен труд.
- 98 За тях при предходната редакцията на чл. 187 е предвидено, че се установява ненормиран работен ден, като са длъжни при необходимост да изпълняват служебните си задължения и след изтичане на редовното работно време; работното им време се изчислява в работни дни – подневно. Според настоящата редакция на същия член, ал. 5, за държавните служители в МВР, извън тези по ал. 2 и работещите на смени, се установява подневно отчитане на работното време. Съгласно чл. 5, ал. 1 от наредбата от 22.07.2022 г., за тях се установява работно време от 8,30 до 17,30 ч. с един час обедна почивка.
- 99 В същото положение са и служителите към Главна дирекция „Охрана“ към Министъра на правосъдието, чиято уредба е в чл. 391—394 от ЗСВ, в Правилника за устройството и дейността на Главна дирекция „Охрана“, издаден от Министъра на правосъдието, както и в ЗМВР — чл. 393, ал. 2 от ЗСВ разпорежда, че по отношение на личния състав на Главна дирекция „Охрана“ се прилагат разпоредбите на част трета, глави седма—дванадесета от ЗМВР. В глава седма са например раздел шести, уреждащ

„Възнаграждения, материално и социално осигуряване на служителите на МВР“ от чл. 176 до чл. 186а включително, както и раздел седми – „Работно време и отпуски“ от чл. 187 до чл. 190 от ЗМВР.

- 100 В същото положение се намират и служителите в Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ и в териториалните ѝ служби, чиято уредба е в ЗИНЗС, в Правилника за приложението му и в ЗМВР — в чл. 19, ал. 2 от ЗИНЗС е предвидено, че за държавните служители по ал. 1, т. 1 (държавни служители, които пряко осъществяват дейности по изпълнение на наказанията или на мярката за неотклонение задържане под стража) се прилагат разпоредбите относно държавната служба в ЗМВР, доколкото в този закон не е предвидено друго.
- 101 Представената по делото справка от 11.07.2023 г. от Министерството на вътрешните работи показва следното: Средно за годините 2019, 2020, 2021 и 2022 г. за служителите по чл.142, ал.1, т.1 ЗМВР: 65,20 % са работили на смени и са полагали нощен труд, а 34,80% от същите служители не са работили на смени и не са полагали нощен труд.
- 102 Категорично се установява от тази справка и от анализа на законовите разпоредби, че придобивките по чл. 178, ал. 1, т. 1—6, чл. 179, ал. 1 и ал. 4, чл. 181, ал. 1, 2 и 3, чл. 182, чл. 183, ал. 1 и ал. 3, чл. 184, ал. 1, чл. 185, ал. 1, чл. 186, чл. 186а, чл. 187, ал. 5, 6 и 7, чл. 189, чл. 190, чл. 191, чл. 233 и чл. 234, чл. 238 от ЗМВР и чл. 69 от КСО, се ползват от всички държавни служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 от ЗМВР, а не само от тези от тях, които полагат нощен труд, работейки на смени.
- 103 Тук следва да се отбележи, че в ал. 5 на чл. 187 ЗМВР в редакцията му преди изменението от 11.07.2020 г. се прави известно разграничение между държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР, които работят на смени, и тези по същата точка, работещи на ненормиран работен ден, което обаче е по отношение компенсирането на извънредния труд — „Работата извън редовното работно време до 280 часа годишно се компенсира със: 1. допълнителен платен годишен отпуск за работата в работни дни и с възнаграждение за извънреден труд за работата в почивни и празнични дни – за служителите на ненормиран работен ден; 2. възнаграждение за извънреден труд за отработени до 70 часа на тримесечен период – за служителите, работещи на смени.“
- 104 Също така съгласно чл. 142, ал. 4 от ЗМВР, част от горните придобивки се ползват и от държавните служители по т. 2 на чл. 142, ал. 1 ЗМВР — придобивките по чл. 181, ал. 3, чл. 182, чл. 185, ал. 1, чл. 186а, чл. 190, ал. 1-частично, както е уредено в ал. 2, чл. 191 и чл. 233 ЗМВР, както и чл. 184 ЗМВР, а някои — от всички служители на МВР, включително работещите по трудово правоотношение – напр. придобивките по чл. 178, ал. 1, т. 4, 5 и 6, чл. 181, ал. 1 и ал. 3, чл. 182, чл. 184, чл. 185, ал. 1, чл. 186а, чл. 191, чл. 233, чл. 238.

- 105 Както се посочи по-горе, окръжните съдилища в страната бяха и са последна инстанция по тези дела, т.е. няма решения на ВКС, постановени по реда на редовния инстанционен контрол, които да дадат насока, да уеднаквят съдебната практика. Окръжните съдилища бяха разделени най-общо на две групи при решаване на описаните спорове, както е посочено и в тълкувателното решение на ВКС:
- 106 Едните приемаха, че ЗМВР е специален нормативен акт, регламентиращ статута на служителите, работещи в системата на МВР, което обосновава различен метод на правно регулиране на работното време и трудовото възнаграждение и че в него няма препращаща норма, която да даде основание да се прилагат субсидиарно разпоредбите на КТ и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове, в това число и НСОРЗ.
- 107 Другите приемаха, в това число и съставите на Смолянския окръжен съд, че в ЗМВР и издадените въз основа на него наредби е налице празнота на закона, липсва регламентацията относно преобразуването на часовете положен нощен труд в дневен с коефициент 0,143 и поради това следва да се прилага правилото на чл. 9, ал. 2 НСОРЗ. Приемаха също така, че неприлагането на чл. 9, ал. 2 НСОРЗ би поставило полицаите и пожарникарите в по-неблагоприятно положение спрямо работещите по КТ, тъй като привилегиите по ЗМВР се ползват от всички държавни служители по ЗМВР, а не само от полагащите нощен труд на смени.
- 108 Поради противоречивата съдебна практика на 26.02.2020 г. е образувано Тълкувателно дело № 1/2020 г. на ОСГК на ВКС, което да приеме тълкувателно решение по въпроса: „При отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на МВР, приложими ли са разпоредбите на КТ и на НСОРЗ (в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба) или следва да се прилагат разпоредбите на специалния ЗМВР и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове ?“
- 109 На 15 юни 2020 г. от Районен съд Луковит е отправено преюдициално запитване до съда на Европейския съюз, по което е образувано дело С-262/2020 г. Както тълкувателното дело пред ВКС, така и повечето дела в районните и в окръжните съдилища в страната са спрени, по арг. от чл. 631 от Гражданския процесуален кодекс, до приключване на горното дело пред Съда на Европейския съюз.
- 110 На 10 и 11 юни 2020 г. е приет на второ четене в Народното събрание на Република България Законът за изменение и допълнение на ЗМВР, като законопроектът за това изменение на вносителя Министерски съвет на Република България е от 18.09.2019 г.
- 111 В първоначалния проект на вносителя Министерски съвет изобщо не са предвидени изменения или допълнения на чл. 187.

- 112 Тези изменения са предложени от група народни представители между първото и второто четене на закона, наред с други изменения в закона, по Предложение вх. № 054-04-10/16.01.2020 г. по сигнатура на Народното събрание.
- 113 В това предложение измененията относно чл. 187 ЗМВР са обосновани по следния начин: „Предложенията по § 39а-39г са свързани с обстоятелството, че в действащите текстове на ЗМВР, регламентиращи работното време на служителите със статут по ЗМВР, е регламентирана само максималната продължителността на работното време през деня и седмичната продължителност при 5-дневна работна седмица (чл. 187, ал. 1 от ЗМВР). Предвид спецификата на работа на служителите, в ЗМВР са залегнали и специални правила по отношение на максималната продължителност на работното време, при работа на смени (24 часа), при начина на определяне на служителите, които работят на ненормирано работно време, и други. Това от своя страна обуславя изискването за регламентиране и на нормалната продължителност на работното време през нощта за тези служители. От една страна, това ще даде гаранции на служителите при полагането на нощен труд, а от друга — ще наложи еднаквост при прилагането на разпоредбите, регламентиращи полагането на нощен труд и ще допълни празнотата в специалния закон.“
- 114 В становищата, дадени от отделни лица, синдикални организации, министерства, не се откриват доводи, касаещи именно тези изменения в чл. 187.
- 115 Законът за изменение и допълнение на ЗМВР е обнародван в Държавен вестник, брой 60 от 2020 г., като съответно и измененият и допълнен чл. 187 е в сила от 11.07.2020 г.
- 116 На 10.08.2021 г. и на 18.10.2021 г. са отправени, по дела като настоящото, преюдициални запитвания от Районен съд Кула до Съда на Европейския съюз, по които са образувани 15 дела, впоследствие съединени.
- 117 На 26.02.2022 г. е постановено решението на Съда на Европейския съюз по дело С-262/2020 г. по отправеното преюдициално запитване от Районен съд Луковит и спрените до приключването му дела в страната, както и тълкувателното дело пред ВКС, са възобновени.
- 118 Продължава и след постановяване на това решение на Съда на Европейския съюз да е налице противоречивата съдебна практика, описана по-горе.
- 119 Най-важният факт, настъпил впоследствие, и явяващ се основна причина за отправяне на настоящото запитване, е, че на 15.03.2023 г. е постановено Тълкувателното решение на ОСГК на ВКС по тълкувателно дело № 1/2020 г., според което: „При отчитане и заплащане на положените часове нощен труд от служители на Министерство на вътрешните работи не са приложими разпоредбите на Кодекса на труда и на Наредбата за структурата и

организацията на работната заплата (в частност разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от същата наредба) и следва да се прилагат разпоредбите на специалния Закон за Министерството на вътрешните работи и на издадените въз основа на него подзаконовни нормативни актове.“

- 120 След постановяването му се наблюдава масово отхвърляне на исковете на полицаите и пожарникарите, дори от съдилища, които преди това са уважавали същите искове, като съдилищата се позовават на това задължително за тях, съгласно чл. 130, ал. 2 от ЗСВ, решение.
- 121 На 04.05.2023 г. е постановено Решението на Съда на Европейския съюз по съединени дела С-529/21—С-536/21 и С-732/21—С-738/21 по преюдициалното запитване, отправено от Районен съд Кула.
- 122 Настоящият съдебен състав има съмнение, че разпоредбите на чл. 187, ал. 1 и 3 от ЗМВР както преди изменението му от 11.07.2020 г., обнародвано в ДВ, бр. 60/2020 г., така и редакцията след същото изменение – на чл. 187, ал. 1, изр. 2 и новата ал. 4; както и чл. 21, ал. 3 от НАРЕДБА № 8121з-922 от 22.07.2022 г. за реда за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режима на дежурство, времето за отдих и почивките за държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 и ал. 3 от ЗМВР, са несъвместими с правото на Съюза. Това е така поради следното:
- 123 В т. 51 от Решението по дело С-262/20 е прието, че „... По-конкретно, когато определят необходимото равнище на защита на здравето и безопасността на работниците, които полагат нощен труд, държавите членки трябва да следят да е гарантирано спазването на принципите на защитата на безопасността и здравето на работниците. Поради това те трябва да следят в полза на полагащите нощен труд работници да има други мерки за защита под формата на продължителност на работното време, заплащане, обезщетения или сходни придобивки, които да позволяват да се компенсира особената тежест на този вид труд, подчертана и в Директива 2003/88, а съответно и да се съобрази естеството на нощния труд.“
- 124 Както се посочи по-горе в т. 102 и 104, придобивките чл. 178, ал. 1, т. 1—6, чл. 179, ал. 1 и ал. 4, чл. 181, ал. 1, 2 и 3, чл. 182, чл. 183, ал. 1 и ал. 3, чл. 184, ал. 1, чл. 185, ал. 1, чл. 186, чл. 186а, чл. 197, ал. 5, 6 и 7, чл. 189, чл. 190, чл. 191, чл. 233 и чл. 234, ал. 1 от ЗМВР и чл. 69 от КСО, сред които са и примерно изброените в Тълкувателното решение № 1 [от] 15.03.2023 г. на ВКС, се ползват от всички държавни служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР, включително неработещите на смени и неполагащи нощен труд, а някои се ползват и от останалите служители в МВР.
- 125 Тези придобивки очевидно са предоставени, за да направят възможно осъществяването на залегналите в чл. 2 ЗМВР дейности — защита на правата и свободите на гражданите, противодействие на престъпността,

защита на националната сигурност, опазване на обществения ред и пожарна безопасност и защита на населението, като същевременно компенсират ограниченията, например тези по чл. 153 ЗМВР, които служителите в МВР следва търпят заради особеното си положение, и завишените изисквания към тях.

- 126 Настоящият състав напълно споделя изразеното от Районен съд Луковит становище в искането му за преюдициално запитване, дело № С-262/20 г. че: „Специалните и изключително значими функции на тези държавни служители по принцип предвиждат завишени изисквания към тяхната лоялност към държавата, на която служат. Именно поради това към държавните служители, които упражняват държавна власт, се поставят множество допълнителни завишени изисквания и задължения, включително допустимата продължителност на смените – до 24 часа, особени задължения при извънредни ситуации и много други. ... В противоречие с целите на специалния статут на полицаите и пожарникарите, чиито професии винаги се отличават със завишени рискове, е те да бъдат изключени от закрилата на нощния труд, изразяваща се в ограничаване на неговата нормална продължителност до 7 часа. По този начин биха се нарушили както индивидуалните права на служителите, така и общественият интерес, поради намаляване на ефективността на труда им нощем.“
- 127 Поради изложеното описаните придобивки не могат да бъдат определени като „компенсаторни механизми“, като „други мерки за защита“ в смисъла, посочен в т. 51 от решението на СЕС по същото дело – те не са насочени специално към полагащите нощен труд на смени държавни служители, нито пък се предоставят поради и съобразно продължителността на труда им през нощта, „не са свързани пряко с естеството на нощния труд“.
- 128 Както вече се посочи, след отмяната на наредбата от 2014 г., която позволява преобразуване на нощните часове в дневни с горния коефициент, не са предвидени придобивки, които не са съществували дотогава и които същевременно да са създадени именно с цел по друг начин да компенсират полагащите нощен труд на смени полицаи и пожарникари.
- 129 От друга страна, лицата, работещи по трудово правоотношение в частния сектор, не разполагат с тези придобивки. Това обаче е по причина, че не са натоварени да изпълняват дейности, които са от особена важност за обществото, каквито са описаните чл. 2 ЗМВР, а не защото придобивките по ЗМВР компенсират точно нощния труд.
- 130 Тези работници по трудово правоотношение в частния сектор за полагаания от тях нощен труд при работа на смени получават възнаграждение, което се образува по методиката по чл. 8 и чл. 9 от НСОПЗ, обяснен и в решението на ВКС от 2012 г.: „Тези разпоредби се прилагат едновременно с правилата за заплащане на нощния труд, т.е., при сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент 1,143 и за

същите тези нощни часове се заплаща и допълнително трудово възнаграждение за нощен труд.“

- 131 В тази връзка следва да се отчете и че ставката за допълнителното трудово възнаграждение по чл. 179, ал. 1 ЗМВР за полагане на труд през нощта от 22,00 до 6,00 ч., което се дава на всички държавни служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР, към настоящия момент е 1,17 лв. на час и е твърдо фиксирана сума. Също на 1,17 лв. възлиза в момента същото възнаграждение за работещите извън МВР по трудово правоотношение - по чл. 261 от КТ във вр. с чл.8 НСОПЗ, а преди това тези ставки отново са равни – по 0,25 лв. на час.
- 132 Понастоящем ставките от 1,17 лв. са равни, защото към момента минималната работна заплата в страната е 780 лв. и въз основа на нея се изчислява допълнителното трудово възнаграждение за нощен труд по чл. 8 НСОПЗ — в размер, не по-малък от 0,15 на сто от минималната работна заплата, установена за страната, но не по-малко от един лев.
- 133 Допълнителното възнаграждение за нощен труд по чл. 179, ал. 1 ЗМВР се дължи на всички служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 от същия закон, а не само на тези от тях, които работят на смени и полагат нощен труд като ищеца.
- 134 Следва да се отчете и обстоятелството, че и полицаите и пожарникарите, и работещите по трудово правоотношение в частния сектор, имат право на безплатна храна и ободряващи напитки, съответно на левовата им равностойност, при съответни условия.
- 135 Следва да се отчете също, че размерите на минималната междудневна почивка и непрекъснатата седмична почивка, включително тази при сумирано изчисляване на работното време по КТ (чл.152—153), и по Наредба 8121з-922/ 22.07.2022 г. за реда за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата извън редовното работно време, режима на дежурство, времето за отдих и почивките за държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 и ал. 3 от ЗМВР, (чл. 14) са еднакви.
- 136 Също така следва да се има предвид, че от закрилните мерки за нощния труд по КТ и наредбите по прилагането му се ползват например и частните охранители по Закона за частната охранителна дейност — чл. 50, които изпълняват задачи по чл. 2, ал. 1 на този закон (опазване на живот, здраве, имущество и др. на физически и юридически лица), сходни с тези на полицаите и пожарникарите.
- 137 В обобщение, полицаите и пожарникарите по чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР, работещи на смени и полагащи нощен труд, имат придобивки, ползвани и от неработещите на смени и неполагащи нощен труд служители по същата точка 1, и дадени им не заради нощния труд, а заради особените им задачи

по чл. 2 от ЗМВР — на защитници на правата и свободите на гражданите и обществения ред и сигурност.

- 138 Същевременно, полицаите и пожарникарите като настоящия ищец, не могат да се възползват от методиката по чл. 9, ал. 2 НСОПЗ, от която пък се ползват работещите по КТ в частния сектор, на които не се полагат придобивките по ЗМВР, но защото не са натоварени с особените функции и ограничения по ЗМВР.
- 139 Всъщност към момента не се открива друг начин да се овъзмезди адекватно тежестта именно на нощния труд, полаган от ищеца и другите като него полицаи и пожарникари, работещи на смени и полагащи нощен труд, освен прилагането на методиката по чл. 9, ал. 2 НСОПЗ, което обаче законът и тълкувателното решение забраняват.
- 140 Прилагането на чл. 9, ал. 2 НСОПЗ би могло да бъде изпълнение на предвиденото в член 12, буква а) от Директивата задължение да се предприемат необходимите мерки, така че работниците, които полагат нощен труд, и работниците на смени, да се ползват с подходяща за естеството на работата им защита.
- 141 В т. 73—80 от Решението по дело С-262/20 е постановено, че: „Що се отнася до обосноваването на евентуалната разлика в третирането, следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика разликата в третирането е обоснована, когато се основава на обективен и разумен критерий, тоест когато е свързана с допустима от закона цел на съответното законодателство и е съразмерна на тази цел... Т.74. В това отношение от преюдициалното запитване следва, че спорната в главното производство липса на механизъм в Наредби № 8121з-592 и № 8121з-776 за преобразуване на нощните часове труд в дневни се обяснява със съображения от правен и икономически порядък. Т.75 От една страна, съгласно член 187, алинеи 1 и 3 от Закона за МВР нормалната продължителност на труда през деня и през нощта е еднаква и затова съотношението между нормалната продължителност на труда през деня и тази през нощта е 1 и не налага преобразуване. Т.76 Освен ако не покажат друго проверките, които следва да направи запитващата юрисдикция обаче, подобен аргумент видимо не отразява допустима от закона цел, годна да обоснове разглежданата в главното производство разлика в третирането. Т.77 От друга страна, запазването на подобен механизъм за преобразуване би изисквало значителни допълнителни финансови средства. Т.78 Подобен аргумент обаче не може да се приеме. Всъщност правото на Съюза наистина не е пречка за държавите членки да вземат предвид бюджетни съображения, успоредно със съображения от политически, социален или демографски порядък, и да въздействат върху естеството или обхвата на мерките, които смятат да приемат, но такива съображения не могат сами по себе си да представляват цел от общ интерес.“

- 142 Също така в т. 63 от решението по съединени дела С-529/21—С-536 и С-732/21—С-738/21, СЕС приема, че „ще трябва запитващата юрисдикция да прецени, първо, дали съответните категории работници се намират в сходно положение, второ, дали е налице разлика в третирането на тези две категории работници и трето, дали тази разлика в третирането се основава на обективен и разумен критерий, тоест е свързана с допустима от закона цел на съответното законодателство и е съразмерна на тази цел...“
- 143 От извършените по делото проверки се оформя у членовете на настоящия съдебен състав следното убеждение: липсата на изрично правило за по-малка продължителност на нощния спрямо дневния труд в предходната редакция на чл. 187 ЗМВР, както и промяната в чл. 187, ал. 1, изр. второ и ал. 4 от ЗМВР от 11.07.2020 г. и в съответните наредби от 2020 г. и в сега действащата наредба от 2022 г. всъщност са наложени, за да се спестят значителни финансови средства.
- 144 Това е така, защото по-големият процент от служителите по чл. 142, ал. 1, т. 1 ЗМВР работят на смени и полагат нощен труд (средно 65,20 % от тях за годините 2019, 2020, 2021 и 2022 съгласно справка от МВР), а и в същото положение се намират не само полицаите и пожарникарите, работещи на смени и полагащи нощен труд, а например и работещите на смени и полагащи нощен труд държавни служители от Главна дирекция „Охрана“ към Министъра на правосъдието (чл. 10, ал. 1, т. 1 от Правилника за устройството и дейността на Главна дирекция “Охрана“) и държавните служители от Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ и териториалните и структури (чл. 19, ал. 1, т. 1 от ЗИНЗС).
- 145 Промяната в ЗМВР от 11.07.2020 г. е направена и за да се преодолее практиката на онези съдилища в страната, които приемат, че в ЗМВР е налице празнота, поради което при решаването на споровете, идентични с настоящия, прилагат по аналогия разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от НСОПЗ и уважават исковете. В тази връзка е и краят на последното изречение от предложението на народните представители, касаещо промяната в чл. 187 ЗМВР – че това „ще наложи еднаквост при прилагането на разпоредбите, регламентиращи полагането на нощен труд, и ще допълни празнотата в специалния закон.“
- 146 Също така, може да се заключи, че промяната е предприета именно в закона и поради това, че той не може да бъде атакуван по далеч по-облекчения ред пред съдилищата по реда на чл.185-196 от Административно-процесуалния кодекс за оспорване на подзаконови нормативни актове, както могат и са били атакувани посочените по-горе наредби от 2015 и 2016 г., отменени от Върховния административен съд.
- 147 Подобни обстоятелства обаче съгласно решението по дело С-262/20 г., включително спестяване на финансови средства, не могат да бъдат аргумент

за различно третиране и видимо не отразяват допустима от закона цел, годна да обоснове това различно третиране.

- 148 В т. 79 от същото решение е указано, че националният съд следва да тълкува националното право във възможно най-голяма степен с оглед на текста и целта на съответната разпоредба на първичното право, като вземе предвид цялото вътрешно право и приложи признатите от последното тълкувателни методи, за да гарантира пълната ефективност на тази разпоредба и да достига до разрешение, съответстващо на преследваната с нея цел.
- 149 Така, при положение че не следва да се прилагат изречение второ на ал. 1 и ал. 4 на чл. 187 от ЗМВР, и съответно посочените по-горе чл. 22, ал. 3 и чл. 21, ал. 1 от наредбите, заради несъвместимостта им с правото на Съюза, националният съд би могъл да приеме, че е налице неуреден случай в специалния закон, ето защо субсидиарно да приложи чл. 9, ал. 2 от НСОПЗ, и преизчисляването на възнаграждението за положения от ищеца труд през нощта през целия исков период да стане с прилагане на коефициент 1,143.
- 150 Настоящият състав също така се опасява, че ако прилага задължителното за него и за всички съдилища Тълкувателно решение № 1 [от] 15.03.2023 г. на ВКС, би се получил описаният по-горе резултат, който на практика поставя в различно – неблагоприятно, положение полицаите и пожарникарите – държавни служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 от ЗМВР, работещи на смени и полагащи нощен труд, както спрямо останалите държавни служители по същия чл. 142, ал. 1, т. 1 от ЗМВР, които не работят на смени и не полагат нощен труд, така и спрямо полагащи нощен труд работници по КТ, без да се открива тази разлика в положението да е обусловена от разумен и обективен критерий, т.е. от допустима от закона цел.
- 151 В тълкувателното решение разликата в третирането е оправдана именно със „съображение от правен порядък“ по смисъла, вложен в т. 74 и 75 от решението от 24.02.2022 г. по дело С-262/2022 – че „воля на законодателя е да се прилага еднаква продължителност на работното време през деня и нощта - „8 часа дневно“, независимо от частта на денонощието, в която работният ден се разполага – през деня или през нощта...“ и че „ При разработването и приемането на ЗМВР, законодателят е имал предвид разбирането за спецификата на служебните правоотношения и равенството на гражданите пред закона, като неблагоприятните последици от полагането на нощен труд от служители на МВР се компенсират със съответните компенсаторни механизми...“
- 152 В т. 76 от решението на СЕС от 24.02.2022 г. обаче за подобно съображение от правен порядък е прието, че: „видимо не отразява допустима от закона цел, годна да обоснове разглежданата в главното производство разлика в третирането“, освен ако не покажат друго проверките, които следва да направи запитващата юрисдикция.

- 153 Направените досега проверки според настоящия съдебен състав не показват друго. Именно спецификата на служебните правоотношения и равенството на гражданите пред закона изглежда, че не са адекватно съобразени от законодателя, след като полагането на нощен труд от работещите на смени служители на МВР всъщност не се овъзмездява с горните компенсаторни механизми по описаните досега причини.
- 154 Ето защо настоящият съдебен състав счита, че поставените от ищеца въпроси следва да бъдат преформулирани, като до Съда на Европейския съюз се отправят два преюдициални въпроса.

По изложените съображения [OMISSIS] Смолянският окръжен съд

ОПРЕДЕЛИ:

ОТПРАВЯ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ [OMISSIS] следните въпроси:

1. Разпоредбите на чл. 12, б. „а“ и § 8 от Директива 2003/88/ЕО, както и чл. 20 и 31 от Хартата за основните права на Европейския съюз, следва ли да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба (в случая чл. 187 ЗМВР), която, като не позволява по-кратката продължителност на нощния труд спрямо дневния труд по общия ред, важащ за работниците в частния сектор, да се прилага и за работниците в публичния сектор като полицаите и пожарникарите, работещи на смени и полагащи нощен труд (държавни служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 от Закона за министерството на вътрешните работи), довежда до следната разлика в третирането, без тази разлика да е свързана с допустима от законодателството цел, а именно:

Една група работници в публичния сектор, натоварени с особено важните задачи по охрана на обществения ред и защита на населението (в случая полицаите и пожарникарите по чл. 142, ал. 1, т. 1 от Закона за министерството на вътрешните работи, работещи на смени и полагащи нощен труд), са поставени в по-неблагоприятно положение:

а. както спрямо друга група работници в същия публичен сектор, натоварени със същите задачи по охрана на обществения ред и защита на населението, които обаче не полагат нощен труд на смени (в случая останалите държавни служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 от Закона за министерството на вътрешните работи), но се ползват от същите придобивки (напр. допълнително възнаграждение за прослужено време, по-дълъг платен годишен отпуск, по-ранно пенсиониране, по-високи обезщетения при прекратяване на служебното правоотношение и други), от които се ползват и полагащите нощен труд на смени полицаи и пожарникари;

б. така и спрямо работници от частния сектор, които работят на смени и полагат нощен труд, без да ползват същите придобивки, но по причина, че не са натоварени със същите особени важни задачи по охрана на обществения ред и защита на населението, заради които задачи тези придобивки са предоставени на една цяла група работници от публичния сектор (всички държавни служители по чл. 142, ал. 1, т. 1 от Закона за министерството на вътрешните работи)?

2. Разпоредбите на чл. 12, б. „а“ и § 8 от Директива 2003/88/ЕО, както и чл. 20 и 31 от Хартата за основните права на Европейския съюз следва ли да се тълкуват в смисъл, че не позволяват прилагане на задължителна национална съдебна практика (каквато в случая е Тълкувателно решение № 1 от 15.03.2023 г. по тълкувателно дело № 1/2020 г. на Върховния касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданската колегия), ако това прилагане би довело до резултат, несъвместим с правото на Съюза, а именно: описаното в първия въпрос неравенство в третирането, което неравенство не е основано на обективен и разумен критерий, тоест не е свързано с допустима от закона цел и не е съразмерно на тази цел?

[OMISSIS] [процедура]